

De nieuwe Wet natuur mist elke wetenschappelijke basis

De wetgeving rond natuur wordt drastisch anders. Niet het belang van de natuur maar dat van de economie staat straks voorop. Waar is de wetenschappelijke basis voor de nieuwe wet?

Han Olf

Het kabinet-Rutte is op dit moment bezig met het compleet op de schop nemen van de wetgeving rond natuur. De nieuwe Wet natuur moet de opvolger worden van drie bestaande wetten op dit gebied: de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Boswet. De regering heeft de voorgenomen tekst nu gepubliceerd. Tot 18 november 2011 kan iedereen die dat wil hierop reageren.

De bescherming van nu bestaande natuurgebieden blijft weliswaar grotendeels intact, maar de natuur buiten beschermde natuurgebieden wordt in belangrijke mate vogelvrij. Zo wordt de bescherming van 149 planten en diersoorten opgeheven, en wordt de wettelijke basis gelegd voor een nieuwe natuurvisie van dit kabinet. Deze visie gaat het huidige Natuurbeleidsplan uit 1990 vervangen, de basis van het natuurbeleid van de afgelopen twintig jaar met als zichtbaarste resultaat de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Ik zal betogen dat de nieuwe wet, in tegenstelling tot zijn voorganger, elke wetenschappelijke basis mist en daarnaast ook nog contraproductief zal blijken te zijn. Goedkoop zal duurkoop blijken te zijn. Vanaf nu gaat er wat dit kabinet betreft een nieuwe wind waaien: er zal volgens deze wet straks sprake zijn van 'de integratie van dat (natuur)beleid met het algemene economisch beleid, de handelspolitiek, het landbouw- en visserijbeleid en het innovatiebeleid van het rijk'. In gewoon Nederlands: dit kabinet kiest ervoor dat natuurbelangen economische belangen zoals landbouw, visserij, en de uitbreiding van woonwijken en industrie niet langer mogen dwarszitten, vooral buiten de beschermde (Natura 2000) gebieden.

Plezierjacht

Praktische gezien betekent dit dat karakteristieke Nederlandse soorten als de smient en de kolgans voortaan weer geschoten mogen worden ten behoeve van plezierjacht (er zijn er immers genoeg van), en dat iedereen orchideeën mag gaan uitsteken om ze in z'n tuin te zetten zolang ze maar niet in een natuurreservaat staan. Ook mogen bijvoorbeeld vuursalamanders voortaan ten behoeve van het eigen terrarium gevangen worden, of mag een dierentuin een hele populatie boomkruipers of dassen wegvangen (alleen het bewust doden blijft verboden).

Natuurorganisaties als Natuurmonumenten, de Waddenvereniging en It Fryske Gea zullen dan ook ongetwijfeld op deze voorgenomen wet gaan reageren, gezien de trendbreuk met het verleden.

Waarom reageer ik dan als wetenschapper op deze wet?

Dat doe ik omdat deze Wet natuur en de natuurvisie waar deze toe dreigt te leiden, elke wetenschappelijke basis mist. De EHS was wel duidelijk gebaseerd op twee belangrijke wetenschappelijke ideeën: eiland-biogeografische theorie en metapopulatie theorie. Beide voorspellen ze dat fragmentatie van landschappen en verkleining van natuurreservaten noodzakelijk tot een verlies van biodiversiteit leidt. Aangezien in de daarop volgende twintig jaar uitvoerig was bewezen dat beide theorieën klopten, was het goed dat deze theorievorming in 1990 zijn weg vond naar wetgeving en beleid.

Nu twintig jaar na dato het natuurbeleid en bijbehorende wetgeving weer op de schop gaat, zou te verwachten zijn dat daarbij gebruik wordt gemaakt van het voortschrijdend wetenschappelijke inzicht van de afgelopen periode. Daar is echter helaas niets van terug te vinden. Natuurbeleid en -wetgeving wordt teruggebracht tot een boekhoudkundige actie: we beschermen voortaan alleen die soorten en gebieden die we volgens Europese regels móeten beschermen. Feitelijk betekent dit twintig jaar terug in plaats van twintig jaar vooruit.

Dit negeren van nieuwe wetenschappelijke kennis voor wetgeving en beleid kan twee gronden hebben: óf het kabinet denkt dat er geen relevante nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen zijn die de moeite waard zijn om hun weg te vinden naar het beleid, en/of het kabinet denkt dergelijke kennis niet nodig te hebben omdat het simpelweg de politieke keuze maakt voor economie boven natuur. Beide redeneringen zijn naar mijn stellige overtuiging gebaseerd op een foute voorstelling van zaken.

Relevante en belangrijke nieuwe wetmatigheden heeft de wetenschap wél ontdekt de laatste twintig jaar: vooral het herkennen van zogenaemde ecosysteemdiensten. Natuur heeft veel meer waarde dan de enkele 'door Europa verplichte' kenmerken soorten die erin voorkomen. Er is aangetoond dat

grootschalige landschappen en ecosystemen, met veel interacties tussen (vaak algemene) soorten, vaak een enorm economisch nut en maatschappelijke waarde hebben. Natuur is nodig onder meer voor de regulatie van ons klimaat, het tegengaan van overstromingen, de voorziening van schoon drinkwater, de onderdrukking van ziekten en plagen, het voorzien in recreatiemogelijkheden, handhaving van luchtkwaliteit, het opruimen van meststoffen, et cetera.

Steeds beter kunnen biologen, samen met economen en geowetenschappers, kritische waarden aangeven van het benodigde natuurlijk kapitaal wat dergelijke noodzakelijke ecosysteemdiensten mogelijk maakt. Helaas is het zo dat dit economische waarden oplevert waarvan de ruimtelijke en temporele schalen landsgrenzen, natuureservaten en kabinetsperioden vaak overschrijden.

Goedkoop duurkoop

Als deze waarden echter ontkent worden, en natuurbehoud alleen gezien wordt als een aantasting van lokale economische belangen op korte termijn, zal goedkoop uiteindelijk duurkoop blijken te zijn. Waar we nu grote moeite betrachten om onze 'systeem-banken' met bijzonder veel belastinggeld overeind te houden, laten we onze 'systeem-landschappen' maar gewoon omvallen. Met echter hetzelfde resultaat: als je ze kwijt bent krijg je ze niet meer terug, of alleen tegen een veelvoud van wat het kost om wat er nu is te behouden.

Ook de Friezen zullen zich moeten afvragen of deze wetgeving en aankomend beleid een provincie oplevert waar ze uiteindelijk niet alleen in kunnen werken, maar ook in willen wonen én leven! Omdat veel van de uitvoering van het natuurbeleid op korte termijn op het bord van de provincie komt, is dit nu een extra actuele vraag.

* Han Olff is hoogleraar Ecologie en Natuurbeheer aan de Rijksuniversiteit Groningen